

Kosačeva bura

Deo drugi

PRIPOVEST IZ MALAŠKE KNJIGE PALIH

STIVEN
ERIKSON

Preveo
Dejan Kuprešanin

■ Laguna ■

Naslov originala

Steven Erikson

REAPER'S GALE

A Tale of the Malazan Book of the Fallen

Copyright © Steven Erikson 2007

First published as REAPER'S GALE by Transworld Publishers, a division of the Penguin Random House group of companies.

Mape: Nil Grouver

Ilustracije korica: Stiv Stoun

Translation copyright © 2021 za srpsko izdanje, LAGUNA

Za Glenu Kuku

Sadržaj

Mapa	vi
Treća knjiga: Zglavci duše	1
Četvrta knjiga: Kosačeva bura	307
Glosar	691
Izjave zahvalnosti	695
O autoru	697

LETERIJSKO CARSTVO i susedne zemlje...

S

Treća knjiga

Zglavci duše

Žudimo
da osporimo zver
što nam u dušama čuči
ali ovo biće je čisto
snenih očiju
nam gleda mahnite
zločine i šćućuruje se
u kavezu naše surovosti

Uzeću
svoju i tvoju sudbinu
u ove ruke
milost životinje da popravim
skrhane snove –
slobode bez okova i ulara
nesputane –
zver će ubiti kad ja presudim

U ime
razrešenja spisak neprimetnih razlika
poslužile su šakama ovim
slobodu bez izgovora
vidi kako je čista
krv ova naspram tvoje
kez smrti i zversko režanje
kaljaju ovaj prizor

Tvoje lice
to je ono što nas deli
u dušama našim
moja zver i ja okovani zajedno
jer tako mora
ko vodi a ko je vođen
nikad se zapravo ne pitaju
opčinjeni i nevini

U uličici pseto
Ispovesti
Tibal Feredikt

Trinaesto poglavlje

Kobilica i pola korita ostadoše od olupine u kojoj smo se mi preživeli okupili, a bura minule noći ostade kao pljuvačka u vazduhu kad smo se spustili u dno izvijenih rebara.

Čuo sam mnogo mrmljanja molitvi, ruke su se pokretale protiv uroka od ovoga ili onoga po potrebi svačije duše, koja razgovor sa strahom započinje nesumnjivo još u detinjstvu, pa tako, da sam mogao da se prisetim svog, i ja bih zasigurno oponašao beg od užasa.

Međutim, jedino mi je ostalo da gledam dole u žetvu sićušnih kosturova, repatih stvorenja čovekolikih lica, kandži nalik jastrebovim i svakakvih neobičnih preuveličavanja samo da savršeno dočara sunčani košmar.

Nije ni čudo što sam se tog dana odrekao mora. Bura i slomljeni brod podigli su najnesvetije mnoštvo i glavu dajem da je bilo još mnogo toga oko ovog prokletog ostrva.

I tako, upravo sam ja izgovorio najneukusniji niz reči. „Valjda ne mogu sva stvorenja leteti.“

Uprkos tome, teško da je to bio dovoljan povod da mi iskopaju oči, zar ne?

Slepi Tobor iz Dosega

„E to vam je, prijatelji, jedna prelepa žena.“
„Ako takve voliš.“
„A zašto ne bi, bedni kopaču jama? Stvar je u tome, a uvek je tako, zar ne, gle samo onu beznadežnu njušku s kojom je. Nisu mi jasne tak'e stvari. Ona bi mogla da ima koga god poželi ovde. Mogla bi čak i mene da ima. Ali ne, eno je, sedi pored tog šepavog, jednorukog, jednookog stočarskog pseta bez nosa. Ništa ružnije nisam video u životu.“

Treći, koji se još nije oglasio, kriomice ga je popreko pogledao, primetio kosu nalik gnezdu, isturene uši kao vesla, izbuljene oči,

mestimičnu ćelavost koja je verovatno ishod ožiljaka od vatre pa ga je podsetio na zgnječenu tikvu... popreko i kratko ga je pogledao, i Vratošija brzo skrenu pogled. Poslednje što je hteo bilo je da krene da se smeje svojim treperavim, jezivim smehom od kog se svako u dometu ježio.

Nikad se nisam navikao da mi tako zvuči smejanje. Čak i mene uplaši. Istini za volju, progutao je sasvim dovoljno zapaljenog ulja pa mu je to oštetilo grlo. Povreda se otkrivala samo kad bi se smejavao, a u mesecima nakon svega... *svega onoga...* nije bilo mnogo povoda za veselje.

„Eno onog krčmara“, primeti Smrda.

Bilo je lako razgovarati o svemu i bilo čemu, jer niko ovde osim njih nije razumeo malaški.

„Eno još jednog što se zacopao u nju“, reče vodnik Balzam i iskrevelj se. „Ali s kim ona sedi? Kukulja me odneo, nema smisla.“

Smrda se polako nagnuo napred preko stola i pažljivo dopunio kriglu. „Reč je o dostavi onog bureta. Za Bruliga. Izgleda da su se onaj lepotan i mrtva cura dobrovoljno prijavili.“

Balzamove buljave oči tad se još više izbuljiše. „Nije ta mrtva! Reću ti ja šta je mrtvo, Smrdo, taj utopljeni crv što ti se skvrčio između nogu!“

Vratošija pogleda desetara. „*Ako takve voliš.*“ Tako je rekao. Poluprigušeni grgot ga je izdao, zbog čega su se obojica saboraca trgla.

„Šta ti je, Kukuljino ti ime poljubim, sada smešno?“, želeo je da zna Balzam. „Samo se usudi. Nemoj, naređujem ti.“

Vratošija snažno pregrize jezik. Suze su mu zamaglile vid na trenutak dok mu je bol jurcao po lobanji kao kamačić u kanti. Čutke je odmahnuo glavom. *Da se smejem? Jok ja.*

Vodnik je opet zurio u Smrdu. „Mrtva, kažeš? Meni ne izgleda mrtvo.“

„Veruj mi“, odgovori desetar nakon poštenog gutljaja. Podgrignuo je. „Jasno, vrlo dobro krije, ali ta ženska je odavno umrla.“

Balzam se pogurio nad stolom, češući busenove kose. Perut je padala po stolu te su trunke izgledale kao tačkice boje na tamnom

drvetu. „Bogovi nižnji“, prošaptao je. „Možda bi neko trebalo... ne znam... možda... da joj saopšti?“

Smrdine skoro nepostojeće obrve su se podigle. „Izvinjavam se, gospojice, imate lice lepo da mrem i pretpostavljam da ste vi to već obavili.“

Vratošija prostenja na to.

Vodnik nastavi: „Je l' istina, gospojice, da savršena kosa i skupa šminka mogu sve da sakriju?“

Prigušeni jauk od Vratošije.

Ovi se osvrnuše.

Smrda otpi još malo, zagrevajući se za temu. „Baš zanimljivo, ne *izgledate* mrtvo.“

Iz onoga prasnu piskavi cerek.

Kad je zamro, ostala je samo iznenadna tišina u glavnoj prostoriji krčme, osim jednog zakotrljanog vrča koji je potom pao sa stola i zakloparao po podu.

Balzam se zagleda u Smrdu. „Ti si kriv. Samo si nastavio da bockaš i bockaš. Izustiš li još reč, desetaru, bićeš mrtviji od nje.“

„Kakav je to miris?“, upita Smrda. „Ah, da. Esencija truljenja.“

Balzamovi obrazi su se naduli, lice mu je poprimito neobičnu ljubičastu nijansu. Žučkaste oči su mu delovale kao da će svakog trenutka ispasti iz glave.

Vratošija je pokušao da čvrsto zažmuri, ali vodnikovo lice nije mogao da izbije iz glave. Ciknuo je pod šakama. Pogledao je okolo u bespomoćnom preklinjanju.

Svi su sad u njih gledali, niko ništa nije govorio. Čak je i lepotica koja je doplovila s onim unakaženim magarcem i dotični magarac lično – čije je jedno dobro oko sjajilo iz nabora teškog mrštenja – zaustavili su se, stojeći s obe strane bureta piva koje je krčmar izneo. A krčmar je otvorenih usta zurio u Vratošiju.

„E pa“, primeti Smrda, „ode niz vetar naš dobar glas kao loših momaka. Vratko ovde pravi zvuke parenja – nadam se da nema ćurki na ostrvu. A ti, vodniče, glava ti izgleda kao da je opajdara što samo nije pukla.“

Balzam prosikta: „Kopile, za ovo si *ti* kriv!“

„Teško. Kao što vidiš, ja sam miran. Iako me je pomalo sramota zbog društva u kom sam trenutno, nažalost.“

„Važi se, naći ćemo ti zamenu. I Kukulja zna da je Gilani mnogo lepši prizor...“

„Da, ali igrom slučaja je živa, vodniče. Uopšte nije tvoj tip.“

„Nisam znao!“

„E pa sad, to je baš bedno izvlačenje, zar ne bi rekao?“

„Stani malo“, konačno se ubacio i Vratošija. „Ni ja nisam prokljuvio, Smrdo.“ Upro je prstom u desetara. „Što je još jedan dokaz da si nekromant. Ne, batali to iznenađeno lice nevinašca, nećeš nas više zavlaciti. Znao si da je mrtva jer možeš da im nanjušiš smrad, kao što ti nadimak nagoveštava. Štaviše, kladim se da ti ga je Brejven Zub zato i nadenuo – ništa liscu ne promakne, a?“

Žamor u prostoriji polako opet živnu, uz pokoji znak protiv uroka, nekoliko stolica je zaškripalo po prljavštini pošto je poneka mušterija pokušala krišom da pobegne na prednja vrata.

Smrda otpi još piva. I ništa ne reče.

Mrtva žena i njen pratilac izađoše napolje – on je šepao dok se mučio s buretom na ramenu.

Balzam gundnu. „Odoše. Tipično, jelda? Taman kad nas je manje.“

„Nemoj brinuti, vodniče“, reče Smrda. „Sve je kako treba. Samo da krčmar ne odluči da krene za njima...“

Vratošija gundnu. „Ako bude krenuo, ima da zažali.“ Ustao je i podesio kišni plašt mornaričke pešadije. „Blago vama dvojici, možete da sedite tu i skupljate salo na dupetu. Napolju je prokletlo hladno, znaš.“

„Ja beležim svu ovu neposlušnost“, zagundā Balzam. Pa se potapka po glavi. „Ovde.“

„O pa onda mi je lakše“, reče Vratošija. Napustio je krčmu.

Drhtaj Brulig, tiranin Druge devine tvrđave, budući kralj Ostrva, pokunjeno je sedeo na stolici s visokim naslonom koja je nekad

pripadala upravniku starog zatvora i zurio ispod debelih obrva u dvoje stranaca kod stola pored vrata odaje. Igrali su još jednu od svojih prokletih igara. Kostí zglavaka, izdužena drvena činija i rascepljeno vranino perje.

„Za dva skoka dobijam čišćenje“, reče jedan od njih, mada Brulig nije bio baš siguran da je razumeo, pošto potajno učenje jezika nije lako, ali njemu su jezici uvek išli. Drhtajski, leterijski, tisteedurski, fentski, trgovački jezik i mekroski. I sad malo ovog... ovog *malaškog*.

Vreme. Uzeli su mu ga, lako kao što su mu lako oduzeli nož i ratnu sekiru. Stranci su doplovili u luku – nije ih bilo toliko na brodu da bi se zabrinuo, ili je makar tako izgledalo. Osim toga, već su imali dovoljno problema što su im izjedali živce. Planine leda su ispunile more, sudarale se s Ostrvom, opasnije od svake flote ili vojske. Oni su ga uveravali da će se pobrinuti za to – a on je tad već bio davljenik koji samo što nije poslednji put potonuo.

Budući kralj Ostrva, zdrobljen i spljeskan pod bezumnim ledom. Sučeljavanje s tako nečim bilo je kao da mu je zmaj kandžama poderao sva jedra. Nakon svega što je uradio...

Vreme. Sad se pitao da li su ovi Malažani doneli led sa sobom. Da li su ga poslali na divljoj struji godišnjeg doba, samo da bi stigli korak ispred i ponudili se da ga uklone. Brulig se prisetio da im nije čak ni poverovao, ali očajanje je progovorilo njegovim glasom. „Učinite to i bićete kraljevski gosti koliko god poželite.“ Osmehnuli su se tad na tu ponudu.

Kakva sam budaletina. Još gore od toga.

Evo sad su dva bedna odreda vladala njime i svim stanovnicima ovog ostrva, i nema ničeg što bi on mogao da učini povodom toga. *Osim da od svakog tajim istinu. A to postaje sve teže kako dani prolaze.*

„Čistka ti je u valovu, ćapi zglavak i to ti je otprilike to“, reče drugi vojnik.

Verovatno.

„Proklizao je kad si izdahnuo – video sam, varao si!“

„Ič nisam izdahivao.“

„Ma jeste, pravi si leš, Kukulja te prokleo.“

„Jok, samo nisam izdahivao kad si rekô da sam. Gle, u valovu je, 'oćeš da kažeš da nije?“

„Hm, daj da pogledam izbliza. Ha, nije!“

„Upravo si izdahnuo i sve pomerio, mamlaze!“

„Nisam izdahnuo.“

„Aha, i ni slučajno ne gubiš, jelda?“

„Samo zato što gubim ne znači da sam izdahnuo. I vidi, nije u valovu.“

„Sačekni da udahnem...“

„Onda ću ja izdahnuti!“

„Disanje je za pobednike. Izdahivanje za gubitnike. Stoga, ja sam pobedio.“

„Jasno, jer ti varanje dođe prirodno kao i disanje, je l' tako?“

Brulig polako skrenu pažnju s dvojice kod vrata, te pogleda poslednju osobu u prostoriji. Prava je lepotica. Tako tamna, čarobna koža, i te iskošene oči prosto su sijale slatkim pozivom – sva su tajanstva sveta u tim očima. A ta usta! Te usne! Kad bi samo mogao da se reši one dvojice, i možda joj otme te opake noževe, pa bi mogao da otkrije ta tajanstva onako kako bi ona to želela.

Ja sam kralj Ostrva. Biću. Još samo jedna nedelja i ako se dotle ne pojavi nijedna od kučkastih kćeri mrtve kraljice, sve meni pripada. Kralj Ostrva. Skoro. Ali dovoljno da koristim titulu, naravno. A koja žena ne bi ostavila bedni vojnički život za meki, topli krevet kraljeve prve konkubine? Jeste to leterijski običaj, ali kao kralj moći ću donositi svoja pravila. A ako se veštičjem krugu to ne bude dopalo, e pa eno im litica.

Jedan od Malažana za stolom reče: „Čuvaj se, Masan, opet te onako gleda.“

Žena zvana Masan Gilani ispravila se poput mačke u svojoj stolici, podigla je glatke i nikako mršave ruke u lučno istezanje koje je njene velike grudi pretvorilo u lopte, zategnuvši iznošenu tkaninu njene košulje. „Dok god razmišlja pogrešnim mozgom, Uvce, nema da brigaš.“ Potom se ponovo zavalila i ispružila savršene noge.

„Bolje da mu dovedemo još jednu kurvu“, reče onaj zvan Uvce dok je skupljao kosti zglavka u malu kožnu vreću.

„A, ne“, reče Masan Gilani. „Smrda je jedva oživeo onu prošlu.“

Ali nije to pravi razlog, zar ne? Brulig se osmehnuo. Ne, želiš me za sebe. Osim toga, obično nisam takav. Samo sam morao da izbacim neke... frustracije. To je sve. Smeh mu je splasnulo. *Dosta koriste ruke dok pričaju. Svakakve gestove. Neobičan su narod ovi Malažani.* Pročistio je grlo i obratio im se na leterijskom, polako kako bi ga razumeli. „Prijala bi mi još jedna šetnja. Nogama mi treba malo vežbe.“ Namignuo je Masan, koja mu je odgovorila sveznajućim osmehom što ga je raspirio onde dole, dovoljno da se pomeri u stolici. „Moj narod mora da me vidi, shvatate? Ako postanu sumnjičavi – hoću reći, ako iko zna kako izgleda kućni pritvor, onda su to stanovnici Tvrđave druge deve.“

S užasnim akcentom, Uvce mu na leterijskom reče: „Dobiješ tvoje pivo dođe danas, da? Najbolje hoćeš čekaš ovde za to. Mi šetamo tebe večeras.“

Kao gospodarica Sloboda svoje umiljato kuće. Pa nije li to krasno? A šta će biti kad podignem nogu i popišam se na tebe, Uvce, šta onda?

Ovi vojnici ga nisu plašili. Onaj drugi odred, međutim, jeste, ali još uvek su bili na drugom delu ostrva. Odred s onom žgoljavom mutavom devojčicom. Imala je običaj da se pojavi niotkuda. Iz vrtloga svetla – pitao se šta bi veštice Drhtaja mislile o tom ljupkom triku. Sve što je Uvce trebalo da uradi – Uvce, ili Masan ili Galt, bilo ko od njih – sve što treba jeste samo da je po imenu dozovu.

Sin.

Ta je pravi mali užas, a ni kandže nema. Podozrevao je da bi mu trebao čitav krug da bi se nje ratosiljao. Verovatno s velikim gubicima. Krug je imao običaj da se u gomili vrzma oko odabranih vladara Drhtaja. *Sigurno su na putu, kao gavranovi na strvinu, sve s pljuvačkom i kreštanjem. Naravno, ne umeju da lete. Ni da plivaju. Ne, trebaće im brodovi da ih prenesu preko tesnaca – a to pod pretpostavkom da Doseg sad nije samo istumbana gomila leda, kako odavde izgleda.*

Vojnik zvan Galt ustade iz stolice, trгнуvši se zbog bola u donjim leđima, a potom se odgega do onog što je bilo upravničko najveće blago, tapiserije koja se prostirala preko celog zida. Izbledela od starosti – i umrljana u donjem levom uglu gde ga je isprskala krv sirotog upravnika – prikazivala je Prvo iskrčavanje Leterija, iako zapravo to nije bilo prvo iskrčavanje nastanjivača. Flota je ugledala kopno negde naspram Dosega. Fentski kanui su isplovili kako bi uspostavili kontakt sa strancima. Razmena darova je pošla po zlu, što je dovelo do ubijanja fentskih muškaraca i nakon toga porobljavanja žena i dece u selu. Još tri naseobine su doživele istu sudbinu. Sledeće četiri, na jug dole niz obalu, žurno su napuštene.

Flota je konačno zaobišla Sadonsko poluostrvo na severnoj obali Isterskog mora, te je plovila pored Lentske ruke i u Džedrski zaliv. Grad Džedri je osnovan na mestu Prvog iskrčavanja, na ušću reke Leter. Ova tapiserija, vrlo moguće stara hiljadu godina, bila je dokaz tome. Uvreženo mišljenje ovih dana jeste da se iskrčavanje desilo kod same prestonice, znatno uzvodno po reci. Čudo jedno kako se prošlost prepravlja da bi odgovarala sadašnjici. Što je pouka koju bi Brulig mogao da iskoristi, kad bude postao kralj. Drhtaji su narod neuspeha, propasti, osuđeni da znaju jedino za tragediju i zanos. Čuvari obale, ali nesposobni da je čuvaju od neumorne gladi mora. Sve se to moralo... prepraviti.

Leteriji su spoznali poraz. Mnogo puta. Njihova istorija na ovom kontinentu beše krvava, puna njihovih izdaja, laži i nemilosrdne surovosti. Što se sve sad smatra za pobedonosna i junačka dela.

Tako mora jedan narod da vidi sebe. Kao što mi Drhtaji moramo. Zaslepljujući svetionik na ovoj tamnoj obali. Kad budem postao kralj...

„Gle ovu prokletinju“, reče Galt. „Tu, to što piše na ivicama – to bi mogao biti erlijski.“

„Al' nije“, promrmlja Uvce. Rastavio je jedan od svojih bodeža; na stolu pred njim nalazili su se jabuka, nekoliko klinova i čavlića, kožom obmotana drvena drška, nakrsnica s prorezom i sečivo

cele dužine. Činilo se kao da je vojnik bio zbunjen kako sad sve treba da se sastavi.

„Neka slova ovde...“

„Erlijski i leterijski potiču iz istog jezika“, reče Uvce.

Galtov pogled je bio pun sumnje. „Otkud ti to znaš?“

„Ne znam, tupane. Tako sam samo čuo.“

„Ko ti je rekao?“

„Ebron, valjda. Ili Srča. Zašto je to bitno? Neko ko zna svašta, eto. Kukulje mi, zaboje me glava od tebe. I vidi sad ovaj nered.“

„Je l' to moj nož?“

„Bio je.“

Brulig vide kako Uvce podiže glavu, a zatim vojnik objavi: „Koraci udno stepeništa.“ I time mu se ruka munjevito pokrenula, još dok je Galt išao ka vratima, Uvce je završio sastavljanje s jabukom na mestu i baci nož na putanju Galtu, koji ga uhvati jednom rukom bez usporavanja koraka.

Brulig se zavalj u stolici.

Ustajući, Masan Gilani je u kanijama na kukovima razlabavila duge noževe opakog izgleda. „Šta bih dala da sam sa svojim odredom“, reče i primiče se za korak Bruligu.

„Ne mrdaj“, promrmljala mu je.

Suvih usta, on samo klimnu glavom.

„Verovatno dostava piva“, reče Uvce s jedne strane vrata, dok ih je Galt otključao i otvorio taman toliko da proviri.

„Jašta, ali te čizme ne zvuče kako treba.“

„Nisu uobičajeni balavi prдавac i sin mu?“

„Ni blizu.“

„Dobro.“ Uvce spusti ruku pod sto i podiže samostrel. Zaista strano oružje, napravljeno potpuno od gvožđa – ili nečeg vrlo sličnog leterijskom čeliku. Tetiva je bila široka koliko i palac, a strele u žlebu su imale vrh u obliku X, koji bi probio leterijski štit kao da je brezina kora. Vojnik je povukao polugu i nekako uspeo da nategne oružje. Potom ode do zida gde su vrata i postavi se u ćošak.

Galt se vratio unutra kako su se koraci na stepenicama približavali. Napravio je niz znakova rukom na šta Masan Gilani samo

gundnu u odgovor i Brulig začu cepanje platna iza sebe i tren kasnije vrh noža mu bi gurnut između lopatica – zaboden pravo kroz prokletu stolicu. Nagnula se. „Budi dobar i budi glup, Bruliže. Znamo za ovo dvoje i nagađamo zbog čega su došli.“

Osvrnuvši se prema Masan Gilani, klimnuo joj je, a Galt tad stade pred vrata i širom ih otvori. „E pa“, razvukao je na svom užasnom leterijskom, „ta nije valjda kapetanka i njen prvi oficir. Ostali bez para došli prerano? Šta vi radite dođete s pivom?“

Začu se režanje s druge strane. „Šta reče ovaj, kapetanko?“

„Šta god da je rekao, uši su me zabile.“ Žena, pa još taj glas – Brulig nabora čelo. Čuo je već taj glas. Nož ga je jače pritiskao u leđa.

„Doneli smo pivo Drhtaju Bruligu“, nastavi žena.

„Lepo“, odgovori Galt. „Mi gledamo on dobije.“

„Drhtaj Brulig mi je stari prijatelj. Hoću da ga vidim.“

„Zauzet.“

„Šta radi?“

„Razmišlja.“

„Drhtaj Brulig? Čisto sumnjam – a ko si sad pa ti, Lutalice ti? Nisi Leterij, a ni ti ni tvoji drugari što džedže tamo u krčmi, pa, niko od vas nije bio ovde zatvorenik. Raspitala sam se. Došli ste onim čudnim brodom usidrenim u zalivu.“

„Pa, kapetanko, prosto. Mi došli rešili led. Brulig nas nagradio. Gosti. Kraljevski gosti. Sad mi njemu društvo pravimo. On lepo smeška mnogo vreme. Mi lepi isto.“

„Lepi idioti, rekô bi’ ja“, režanjem se oglasi muškarac izvan – verovatno njen prvi oficir. „Nego, ruka mi se umara – skloni se u stranu i pusti me da mu dostavim ovu prokletinju.“

Galt baci pogled preko ramena ka Masan Gilani, koja mu na malaškom reče: „Šta bleneš u mene? Ja sam tu samo da ovome naparim oči.“

Brulig obliza znoj sa usana. *Pa čak i ako to znam, zašto i dalje uspeva? Jesam li toliko glup?* „Pusti ih“, tiho reče. „Smiriće se, pa ću ih oterati.“

Galt ponovo pogleda Masan, pa iako ništa nije rekla, oko nečega su se sigurno sporazumeli, jer je on slegnuo ramenima i za korak se povukao. „Dolazi pivo.“

Brulig je posmatrao kako dve prilike ulaze u odaju. Onaj prvi je Skorgen Kaban Lepi. Što znači... da. Budući kralj se osmehnuo. „Šurk Elali. Nisi ni dana ostarila otkad sam te poslednji put video. A Skorgen – spusti to bure, pre nego što iščaišš rame pa da još i *iskrivljen* bude u opisu tvojih boljki i falinki. Otvori tu prokletinju pa da svi popijemo. Ah, da“, dodade kad je video da dvoje gusara promatra vojnike – Skorgen je skoro poskočio kad je ugledao Uvceta u čošku, koji je sad obgrlio samostrel – „ovo su samo neki od mojih kraljevskih gostiju. Na vratima je Galt. U čošku Uvce, a ova divna dama ovde s jednom rukom iza moje stolice – Masan Gilani.“

Šurk uze jednu od stolica kod vrata i odvuče je naspram Bruliga. Sela je, prebacila jednu nogu preko druge i isplela prste u krilu. „Bruliže, skotino, škrtice i lopužo jedna poluluda. Da sam te samog zatekla, sad bih ti stezala taj mlohavi vrat.“

„Ne mogu reći da sam se zaprepastio od tolikog neprijateljstva“, odgovori Drhtaj Brulig i odjednom mu bi drago zbog pristva malaških telohranitelja. „Ali samo da znaš da nikad nije bilo toliko loše ili gadno kao što si mislila da jeste. Nikad mi nisi pružila priliku da objasnim...“

Njen osmeh je bio istovremeno prelep i preteći. „Ali, Bruliže, ti nikad nisi bio čovek koji se objašnjavao.“

„Ljudi se menjaju.“

„Ti ćeš onda biti prvi.“

Brulig se odupro porivu da slegne ramenima pošto bi time napravio opak zasek u leđima. Umesto toga, podigao je ruke s dlanovima nagore i reče: „Hajde da sve to što je bilo i prošlo ostavimo po strani. *Besmrtna zahvalnost* se bezbedna i čitava ljuljaška u mojoj luci. Sve je istovareno, a u džepu sad imaš podosta novca. Pretpostavljam da jedva čekaš da napustiš naše blaženo ostrvo.“

„Tako nešto“, odgovori ona. „Nažalost, čini mi se da imamo problema da dobijemo, ovaj, dozvolu. Trenutno na ulazu u luku

stoji najveći prokleti brod koji sam ikad videla, a nekakva vitka ratna galija se ukotvljava na glavnom doku. Znaš“, dodade uz još jedan brzi osmejak, „sve počinje da mi liči kao na neku... pa... *blokadu*.“

Vrh noža je napustio Bruligova leđa i Masan je vrativši oružje u kanije prišla napred. Sad je progovorila na jeziku koji Brulig nikad dotad nije čuo.

Uvce uperi samostrel u Bruliga, i na istom jeziku odgovori Masan.

Skorgen, koji je klečao kod bureta i dlanom udarao pipu u drvo, sad ustade. „Šta se, Lutalice ti, ovde dešava, Bruliže?“

Glas se začu s vrata: „Samo ovo. Kapetan ti je u pravu. Završili smo sa čekanjem.“

Na dovratka se prekrštenih ruku oslanjao vojnik zvan Vratošija. Smeškao se gledajući u Masan. „Dobra vest, zar ne? Sad možeš zanjihati svoje slađušne obline i otcupkati dole do doka – siguran sam da su Urbu i ostalima užasno nedostajale.“

Šurk, koja se nije pomerala na stolici, glasno uzdahnu pa reče: „Lepi, mislim da još neko vreme nećemo napuštati ovu sobu. Nađi nam negde krigle i naspi, hoćeš li?“

„Jesmo li taoci?“

„Ne, nismo“, odgovori ona. „Gosti smo.“

Masan je uz njihanje kukova, znatno naglašenije nego što je bilo potrebno, lagano napustila odaju.

Tiho, za sebe, Brulig zaječa.

„Kao što maločas rekoh“, promrmlja Šurk, „muškarci se ne menjaju.“ Pogledala je Galta, koji je doneo drugu stolicu. „Pretpostavljam da mi nećete dozvoliti da pridavim ovog ogavnog crva.“

„Izvini, ne može.“ Ali joj se osmehnu. „Makar ne još.“

„Dakle, ko su ti drugari u luci?“

Galt namignu. „Imamo neka posla, kapetanko. Pa smo odlučili da će ovo ostrvo lepo da nam posluži kao glavni štab.“

„Primetno ti se poboljšalo vladanje leterijskim jezikom.“

„Mora da je zbog tvog ugodnog društva.“

„Nemoj se zanositi“, dobaci Vratošija s vrata. „Kaže Smrda da je ona s pogrešne strane Kukuljine kapije, uprkos tome šta vidiš ili šta misliš da vidiš.“

Galt polako preblede.

„Nisam sigurna šta je mislio svim tim“, reče Šurk Elali i uputi Galtu zavodljiv pogled, „ali moje želje su i dalje prilično živahne.“

„To je... odvratno.“

„Objašnjava ti znoj na čelu, valjda.“

Galt je brzo obrisao čelo. „Ova je gora od Masan“, zakuka on.

Brulig se neprijatno promeškolji u stolici. Vreme. Ovi prokleti Malažani su ga imali napretek. *Sloboda je trebalo da potraje duže od ovoga.* „Požuri s tim pivom, Lepi.“

Da stojiš tako sâm, odsečen od svega, s nesrećnom vojskom koja ti se migolji u rukama, najgora je noćna mora svakog komandanta. *A još kad beže pravo u divljinu okeana, ne može biti gore.*

Bes ih je ujedinio, makar na neko vreme. Dok istina polako nije krenula da im se upija, uvlači kao larve štrkljeva pod kožu. Za domovinu su mrtvi. Više neće videti porodice – ni žene, ni muževe, majke, očeve. Neće cupkati decu na kolenu dok u glavi vrte brojeve – pitajući se kom komšiji treba da priprete. Nema više provalija za prelaženje, proboja za opravlanje. Svi voljeni kao da su im i pomrli.

Vojska postaje neposlušna kad se to desi. Što je skoro isto toliko loše kao i kad im je uskraćen plen ili plata.

Bili smo vojnici Carstva. Porodice su zavisile od zarada, poreskih olakšica, otkupnina i penzija. A dosta nas je bilo dovoljno mlado da razmišlja o neobnavljanju ugovora, o stvaranju novog života, koji ne obuhvata mahanje mačem i gledanje oči u oči nekog zapenjenog nasilnika koji bi da te raspoluti. Nekima od nas je dosta svega.

Šta nas je, onda, zadržalo?

Pa nijedan brod ne voli da plovi sam, zar ne?

Ali pesnica Blistig je znao da tu ima još nečeg. Osušena krv ih je poput lepka držala zajedno. Vrela opekotina izdaje, ubod gneva. I vrhovna zapovednica koja je žrtvovala svoju ljubav kako bi svi ostali preživeli.

Previše je dana i noći proveo na *Vuku morske pene* stojeći na najmanje pet koraka od zapovednice, proučavajući njeno ukočeno držanje dok je posmatrala turobno more. Žena koja ništa nije pokazivala, ali ponešto nijedan smrtnik ne može sakriti, kao što je, recimo, i tuga. Zurio je i pitao se. Hoće li se ona oporaviti?

Neko – možda je to bio Keneb, koji je povremeno delovao kao da razume Tavore bolje od bilo kog drugog, možda čak i od same Tavore – doneo je sudbonosnu odluku. Zapovednica je izgubila ađutanta. U Malaz-gradu. Ađutanta, i ljubavnicu. Možda se ništa trenutno nije moglo učiniti povodom ljubavnice, ali uloga ađutanta jeste zvanični položaj, nužan za svakog komandanta. Nikako muškarac, naravno – mesto je moralo pripasti ženi.

Blistig se prisetio te noći, kad se jedanaesto zvono oglasilo na palubi – sklepana flota, s nestanskim ratnim prestolima, beše na tri dana istočno od Kartula, i upravo je kretala u luk ka severu koji će ih sprovesti kroz burne, smrtonosne tesnace između ostrva Malaz i obale Korela – a zapovednica je stajala sama tik iza jarbola prednjeg kaštela, vetar joj je svojeglavo čupkao kišni ogrtač, zbog čega je Blistiga podsetila na vranu slomljenog krila. Druga osoba se pojavila, zastala sleva pored Tavore. *Gde bi T'jantar inače stala, gde bi inače svi ađutanti stali.*

Tavore začuđeno okrenu glavu i tad izmenjaše nekoliko reči – pretiho za Blistigove uši – nakon čega je pridošlica salutirala.

Zapovednica je sama. Isto i druga žena, takođe obavijena tugom kao i sama Tavore, međutim ova je pritom bila oštra, bes kaljen poput arenskog čelika. Tanka na strpljenju, što nam, možda, sad upravo i treba.

Jesi li ti to smislio, Kenebe?

Naravno, Lostara Jil, nekadašnja kapetanka u Crvenim sečivima, a sad samo još jedan izgnani vojnik, nije otkrivala nikakve znake da bi odvela neku ženu u postelju. Zapravo, bilo koga. A

nije bilo mučno gledati je, ako je nekome po ukusu slomljeno staklo što je potom ulepšano. To i parduske tetovaže. Isto tako je moguće da zapovednica nije razmišljala o tome. Prerano je. Pogrešna žena.

U celoj floti, oficiri su izveštavali o pričama o pobuni među vojnicima – osim, začudo, mornaričke pešadije, koji nikad nisu bili sposobni ili radi da misle dalje od sledećeg obroka ili igre valova. Niz izveštaja, prenetih sve uzrujanijim tonom, a činilo se da je zapovednica nevoljna ili nesposobna da makar haje za bilo šta.

Rane na telu se mogu izlečiti, ali one druge mogu da iskrvare dušu.

Nakon te noći, Lostara Jil je pratila ozlojeđenu Tavore poput prokletog krpelja. Komandantov ađutant. Dobro je razumela svoju ulogu. U odsustvu bilo kakvog vođstva od nadređene, Lostara je preuzela zadatak da brine o skoro osam hiljada sumornih vojnika. Prva obaveza je raščišćavanje pitanja plate. Flota je plovila ka Krađi, malom kraljevstvu razorenom malaškim napadima i građanskim ratom. Zalihe su morali kupiti, ali pored toga vojnicima je potrebno odsustvo, a za to ne samo da se mora izdvojiti gotovog novca već i obećati da će ga još biti, inače će čitava vojska nestati u uličicama prve luke.

Kovčezi vojske nisu mogli da isplate ta dugovanja.

Zbog toga je Lostara potražila Banašara, nekadašnjeg sveštenika D'rek. Našla ga je i pritisla. I odjednom su se kovčezi prepunili.

Nego, zašto Banašare? Kako je to Lostara znala?

Glista, naravno. To žgoljavo žgepče se pentra po konopcima s onim „ne baš kako treba“ bok'aralima – nijednom ga nisam video da je sišao, bez obzira koliko je vreme užasno. Ali Glista je nekako znao za Banašarovu sakrivenu riznicu, i nekako je to preneo Lostari.

Četrnaesta armija je odjednom postala bogata. Bila bi propast da previše podele odjednom, ali Lostara je i toga bila svesna. Dovoljno da se vidi, da se glasine pročuju, da se provuku kao lasice u svaki brod flote.

Pošto su vojnici to što jesu, nije dugo potrajalo dok su počeli da kukaju zbog nečeg drugog, a ovog puta ađutantkinja vrhovne zapovednice nije mogla ništa da učini.

Kuda smo se mi to zaputili, Kukuljino mu ime?

Jesmo li i dalje vojska i ako jesmo, za koga se borimo? Pomisao na prelaženje u plaćenike nije baš bila omiljena, kako se ispostavilo.

Priča ide da se Lostara Jil istresla na Tavore jedne noći u zapovedničkoj kabini. Noć vriske, psovki i možda suza. Ili se nešto drugo dogodilo. Nešto jednostavno kao na primer da je Lostara izmorila svoju pretpostavljenu, kao što crvi vojnici D'rek glođu gležnjave zemlje, *gloc griz sve pojedj*. Šta god je istina u svemu tome, zapovednica se... razbudila. Čitava Četrnaesta je bila na pragu da se raspadne.

Pozvane su pesnice i oficiri od čina kapetana navise da se okupe na *Vuku morske pene*. I na zaprepašćenje svih, Tavore Paran se pojavila na palubi i održala *govor*. Sin i Banašar su bili prisutni, i uz pomoć čini svi su čuli zapovedničke reči, čak i posada na konopcima i osmatračnicama.

Pravi govor, Kukulje mu.

Iz Tavorinih usta. Ta je usta otvarala ređe od mačke na Togovim sisama, ali eto, govorila je. Ne dugo, ne zapteljano. I nije bilo briljantnosti, genijalnosti. Bilo je jednostavno, svaku reč je podigla sa prašnjave zemlje, spojila ih na prežvakanoj vrpici, nije čak ni pljunula da im doda malo sjaja. Nije bilo skrivenih dragulja. Ni bisera, ni opala, ni safira.

Nebrušeni granat uvrh glave.

Uvrh glave.

Privezana za Tavorin opasač s mačem, visila je kost prsta. Požutela, ogaravljena na jednom kraju. Stajala je u tišini neko vreme, njeno jednostavno lice delovalo je usukano, ostarelo, oči mutne kao umrljan škrljac. Kad je konačno progovorila, glas joj je bio dubok, neobično odmeren, lišen osećanja.

Blistig se i dalje sećao svake reči.

„Bilo je armija pre nas. Nosile su preveliki teret imena, zaveštanja sastanaka, bitaka, izdaja. Poreklo naziva je tajni jezik svake

armije – niko drugi ga ne može razumeti, a kamoli učestvovati. Prvi mač Dasema Ultora – Untska nizija, Griska brda, Li Heng, Ja’Gatan. Spaljivači mostova – Raraku, Crnepas, Motska šuma, Bled, Crni Koral. Koltejnova Sedma – Gelorova međa, Vatarski prelaz i Dan čiste krvi, Sanimon, Pad.

Neki od vas jesu bili u nekima od navedenih – saborci su vam sad među palima, prah i pepeo. Za vas su oni napukli sudovi vašeg bola i ponosa. I ne možete ostati na jednom mestu dugo, inače se zemlja pretvara u bezdano blatište pod nogama.“ Oči je tad spustila, damar, pa još jedan, pre nego što je još jednom podigla pogled, prešla očima po poređanim utučenim licima pred sobom.

„Među nama, među Kostolovcima, naš tajni jezik je počeo. Surovo u svom nastanku u Arenu, gadno u reci stare krvi. Koltejnove krvi. Znete sve ovo. Ne treba da vam išta govorim. Imamo i mi svoju Raraku. Imamo i mi svoj Ja’Gatan. Imamo Malaz-grad.

Tokom građanskog rata u Krađi, vojni zapovednik je zarobio suparnikovu vojsku i potom je uništio – nije ih pobio, ne, prosto je naredio da se svakom vojniku odseče kažiprst na ruci kojom barata oružjem. Osakaćeni vojnici su poslani nazad suparniku. Dvanaest hiljada beskorisnih muškaraca i žena. Da ih nahrani, da ih pošalje kući, da proguta gorki ukus poraza. Ne tako davno... neko me je podsetio na tu priču.“

Da, pomislio je Blistig u tom trenutku, i mislim da znam ko te je podsetio. Bogovi, svi znamo.

„I mi smo osakaćeni. U srcima. Svi vi znate za to.

I tako, privezan za pojasom nosimo komad kosti. Zaveštanje odsečenog prsta. I da, ne možemo poreći da i te kako znamo za gorčinu.“ Zastala je, neko vreme samo ćutala, i činilo se kao da mu tišina struže po lobanji.

Tavore je nastavila. „Kostolovci će govoriti našim tajnim jezikom. Plovimo kako bismo dodali još jedno ime našem teretu, a možda će nam se pokazati i kao poslednje. Ne verujem u to, ali nagomilali su se oblaci pred licem budućnosti – ništa ne vidimo. Ništa ne znamo.

Ostrvo Sepik, protektorat Malaškog carstva, sad nema u sebi nijedne ljudske duše. Osuđeni su na bezumno klanje, svaki muškarac, žena i dete. Poznato nam je lice dušmanina. Videli smo tamne brodove. Videli smo otkrivanje strašne magije.

Mi smo Malažani. Ostajemo Malažani, bez obzira na caričinu presudu. Da li je to dovoljan razlog da uzvratimo istom merom?

Ne, nije. Saosećanje nikad nije dovoljno. Niti je glad za odmazdom. Ali zasad, za ono što nas čeka, možda će poslužiti. Mi smo Kostolovci, plovimo do sledećeg imena. Dalje od Arena, dalje od Raraku i dalje od Ja'Gatana, prelazimo svet da pronađemo ime koje će zaista biti samo naše. Niko drugi ga neće imati. Plovimo da uzvratimo istom merom.

I još nešto. Ali o tome neću reći više od ovoga: *'Ono što vas čeka u sumraku prolaska starog sveta, biće... bez svedoka, necenjeno.'* T'jantarine reči. "Još jedna duga stanka bolne tišine.

„Teške su i možda raspiruju pakost, ako u svojoj slabosti to budemo dozvolili. Ali tome bih dodala sledeće, kao vaš komandant: *sami ćemo sebi biti očevici, i to će biti dovoljno. Mora biti dovoljno. Uvek će biti dovoljno.*“

Čak i sad, godinu dana kasnije, Blistig se pitao da li je rekla ono što je trebalo reći. Istini za volju, nije bio sasvim siguran *šta* je to rekla. Šta je to značilo. *Sa svedocima, bez svedoka, ima li zaista razlike?* Ali znao je odgovor na to, čak iako nije umeo da izrazi tačno šta je to što je znao. Nešto se promeškolojilo duboko u jami njegove duše, kao da su mu misli crna voda što miluje nevidljivo kamenje, ugiba se od obličja koja čak ni neznanje nije moglo izmeniti.

Pa kako sad ovo ima bilo kakvog smisla? Nemam te reči.

Ali proklet da sam, ona je imala. Onomad. Imala ih je.

Bez svedoka. Zločin se krio u toj pomisli. Duboka nepravda zbog koje je besneo. *U tišini. Kao i svi vojnici Kostolovaca. Možda. Ne, ne varam se – zapažam nešto u njihovim očima. Vidim. Kiptimo zbog nepravde, tako je. To što budemo učinili niko neće videti. Naša sudbina neće biti cenjena.*

Tavore, šta si to razbudila? Kukulja nas odneo, otkud znaš da li smo tome dorasli?

Nije bilo dezerterstva. Nije mu bilo jasno. Pomislio je da mu nikad neće biti jasno. Šta se to dogodilo te noći, šta se dogodilo u tom neobičnom govoru.

Rekla nam je da nikad više nećemo videti svoje voljene. To nam je rekla. Zar ne?

Šta nam je onda preostalo?

Ostali smo mi, valjda.

„Sami ćemo sebi biti očevici.“

Hoće li biti dovoljno?

Možda. Zasad.

Ali evo nas sad ovde. Stigli smo. Flota, flota gori – bogovi, ko je pomislio da će to narediti. Ni jedan jedini prevozni brod nije ostao. Spaljeni su, potonuli na dno ove proklete obale. Ostali smo... odsečeni.

Dobro došli, Kostolovci, u Leterijsko carstvo.

Avaj, nismo došli raspoloženi za slavlje.

Prevrtljivi led je sad bio iza njih, izlomljene planine koje su ispunjavale more i natovarile se na Doseg Fent, drobeći sve na njemu u prah. Nisu ni ruševine ostale oko kojih bi se u nekoj dalekoj budućnosti razglabalo, nijedna naznaka o ljudskom postojanju nije ostala na toj sastruganoj steni. Led je uništenje. Nije činio ono što pesak radi, nije prosto sve zakopao. Tako su Džaguti to radili: negacija, čišćenje svega do gole stene.

Lostara Jil se čvršće ogrnula plaštom s krznom na porubu dok je pratila zapovednicu do palube pramčanog kaštela *Vuka morske pene*. Pred njima je utočište luke, šest brodova je usidreno u zalivu, uključujući i *Silandu* – hrpa tisteandijskih glava sakrivena je pod debelom ciradom. Nije bilo lako Gesleru oduzeti koštanu pištaljku, prisetila se tad, a među vojnicima dva odreda preostalih da upravljaju ukletim plovilom, jedini voljan da je koristi bio je onaj desetar, Smrda. Čak ni Sin nije htela da je dodirne.

Pre razdvajanja flote bilo je mnogo tumbanja među odredima i četama. Strategija za ovaj rat zahtevala je određeno prilagođavanje, i kao što se očekivalo, nije ih mnogo bilo oduševljeno tim promenama. *Vojnici su tako zatucana kopilad.*

Ali makar smo Blistiga odvukli od pravog zapovedanja – taj je gori od starog džukca s kostoboljom.

Lostara je još uvek čekala da se pretpostavljena oglasi pa se osvrnula da baci pogled na ratni presto koji je zablokirao ulaz u luku. Poslednji brod Nestana u ovim vodama, zasad. Nadala se da će biti dovoljno za ono što ih čeka.

„Gde je sad odred vodnika Korda?“, upita zapovednica.

„Kod severozapadnog vrška ostrva“, odgovori Lostara. „Sin drži led podalje...“

„Kako?“, htede Tadore da zna, ne prvi put.

A Lostara je mogla da joj odgovori isto kao i bezbroj puta pre ovog. „Ne znam, zapovednice.“ Oklevala je, pa dodala: „Ebron smatra da ovaj led umire. Džagutski obred koji se urušava. Pokazao je linije plime na liticama ovog ostrva, a vodostaj dobroano premašuje sve ranije znakove visoke plime.“

Na to zapovednica nije ništa rekla. Izgledalo je kao da studen ni vlažni vetar na nju nimalo ne utiču, osim odsustva boje na njenom licu, kao da se krv povukla s površine tela. Kosa joj je vrlo kratko ošišana, kao da je htela da odbaci svaku naznaku ženstvenosti.

„Glista kaže da se svet davi“, reče Lostara.

Tadore se malo okrenula i podigla pogled ka neosvetljenim pokrovima visoko nad njima. „Glista. Još jedna zagonetka“, reče.

„Izgleda da nekako uspeva da se sporazumeva s nahtima, što je – pa, čudesno.“

„Da se sporazumeva? Ta teško ih je sad uopšte razlikovati.“

Vuk morske pene klizio je pored usidrenih brodova na putu ka kamenom doku, na kom su stajale dve prilike. Verovatno vodnik Balzam i Smrda.

Tadore reče: „Idite dole, kapetanko, i obavestite ostale da ćemo se uskoro iskrcati.“

„Razumela, zapovednice.“

Ostani vojnik, reče Lostara Jil samoj sebi, i ta misao joj se šaptavo ponavljala u glavi sto puta svakog dana. *Ostani vojnik, i sve ostalo će nestati.*

S prvim svetlom praskozorja što je pralo istočno nebo, leterijska vojska je na konjima tutnjala niz uzanu obalsku stazu; sleva im je bila ivica starog obalskog obronka, a zdesna neprobojna, isprepletana šuma. Kiša se svela na vlažnu izmaglicu, jačajući poslednje stiske mraka minule noći, te je dobovanje kopita bilo neobično prigušeno, i brzo je jenjavalo nakon što bi i poslednji jahač odmakao.

Barice na stazi bi se opet smirile, blato bi se poput oblaka kovitlalo u njima. Izmaglica se uvijala, uvlačila u drveće.

Sova, visoko na grani mrtvog drveta, posmatrala je prolazak vojnika. Odjeci su se gubili, a ona je ostala onde, nije se ni pokrenula, velikih očiju prikovanih na haotični splet žbunja i trnja među vitkim topolama. Tamo nešto nije bilo kako treba. Nemir je bio dovoljan da zbuni njen um grabljivice.

Žbunje se tad zamaglilo, kao da se rastapalo na strahovitoj buri – iako ni daška nije bilo – a kad je nestalo, ljudi su se naizgled niotkuda pojavili.

Sova odluči, mora još malo da sačeka. Iako gladna, ipak je doživela neobično zadovoljstvo, nakon čega je nastupilo nekakvo cimanje u umu, kao da je nešto... odlazilo.

Boca se okrenuo na leđa. „Preko trideset jahača“, reče. „Kopljanići, lakog oklopa. Čudne uzengije. Kukulje mu, što me glava boli. Mrzim Mokru...“

„Dosta kukumavčenja“, reče Svirac dok je posmatrao kako mu se odred – osim nepomičnog Boce – približavao, dok je Geslerov isto to radio ispod drveća na nekoliko koraka od njih. „Jesi li siguran da ništa nisu nanjušili?“

„Oni prvi izviđači samo što nas nisu izgazili“, reče Boca. „Ima nečeg tamo... naročito u jednom od njih. Kao da je nekako... ne znam, postao osetljiviji, valjda. On i ova prokleta i ružna obala kojoj ne pripadam...“

„Samo odgovaraj na pitanja“, opet ga prekide Svirac.

„Trebalo je da ih sve napadnemo iz zasede“, promrmlja Korik, proveravajući čvorove na svim amajlijama koje je nosio, a potom je svukao ogromni ranac sa zalihama da ispita remenje.

Svirac odmahnu glavom. „Nikog ne napadamo dok nam se tabani ne osuše. Mrzim to.“

„A što si onda u mornaričkoj, vodniče?“

„Slučajno. Osim toga, ovi su bili Leteriji. Naloženo nam je da izbegavamo svaki kontakt s njima, makar zasad.“

„Gladan sam“, izjavi Boca. „U stvari, nisam. Sova je bila gladna, do Kukulje. U svakom slučaju ne biste poverovali kako izgleda noć kad se gleda kroz sovine oči. Jasno kao podne u pustinji.“

„Pustinja“, reče Balvan. „Nedostaje mi pustinja.“

„Tebi bi nužnik zafalio da je to poslednje mesto iz kog si se izmigoljio“, dobaci mu Smeška. „Korik je sve vreme ciljao samostrelom u one jahače, vodniče.“

„Šta si mi ti, mlađa sestra da me tužakaš?“, pripreti Korik. Onda je oponašao Smeškin glas: „Nije protresao svog decotvorca posle piškenja, vodniče! *Videla sam!*“

„Videla?“, zasmejala se Smeška. „Nikad ti se ne bih toliko približila polukrvni, veruj ti meni.“

„Postaje sve bolja“, reče Sipa Koriku, koji je samo gundnuo namesto odgovora.

„Svi umuknite“, reče Svirac. „Ne znamo ko još živi u ovoj šumi – il’ će putem naići.“

„Sami smo“, objavi Boca, polako se uspravi u sed, pa se uhvati za glavu. „Sakrivanje četrnaest vojnika što samo gundaju i prde nije lako. A kad budemo došli do naseljenijih predela, biće još gore.“

„Još je teže začepiti njušku jednom bednom magu“, reče Svirac. „Svi da proverite opremu. Hoću da odemo dublje u šumu pre nego što zakuntamo.“ Proteklog meseca su Kostolovci na brodovima

prebacivali navike spavanja. Što je užasno teško, kako se ispostavilo. Ali sad su se skoro svi navikli. *Izgubili smo boju na kraju.* Svirac ode do Geslera koji je čučao.

Osim ovog zlačanog kopileta i njegovog kosmatog desetara. „Jesu l’ svi tvoji spremni?“

Gesler mu klimnu potvrdno. „Teškaši mi kukaju da će im oklop zarđati.“

„Samo da sad smanje škripu i zveckanje.“ Svirac baci pogled na šćućurene vojnike Geslerovog odreda, pa onda pogleda svoje. „Kakva vojska“, reče sebi u bradu.

„Kakva invazija, jašta“, složi se Gesler. „Znaš li ikoga da je ikada to ovako radio?“

Svirac odmahnu glavom. „Al’ ima nekakvog iščašenog smisla, jelda? Eduri su sad naširoko raštrkani, prema svim izveštajima. Potlačenih ima mnogo – svi ti prokleti Leteriji.“

„Taj odred što je maločas prošao, meni nije nimalo izgledao kao potlačen, Svirče.“

„Pa, pretpostavljam da ćemo jednog dana saznati kako je i šta je, zar ne? Nego, daj da pokrenemo tu invaziju.“

„Samo čas“, reče Gesler i spusti ožiljčenu ruku na Svirčevo rame. „Spalila je jebene transportne brodove, Svirče.“

Vodnik se trže.

„Teško da ti promakne smisao toga, a?“

„Na koji smisao tačno misliš, Gesleru? Onaj o patrolama uz obalu da vide plamenove ili onaj da nam nema povratka?“

„Kukulja me odneo, mogu da žvaćem samo jedan komad mesa odjednom, ’naš? Kreni s prvim. Da sam ja ovo bedno carstvo, načičkao bih obalu vojnicima pre nego što sunce danas zađe. I bez obzira koliko naši magovi sad barataju Mokrom, ima da uprskamo stvar. Pre ili kasnije, Svirče.“

„A hoće li to biti pre il’ nakon što krenemo da im prolivamo krv?“

„Nisam još počeo ni da razmišljam šta će biti kad krenemo da ubijamo proklete Tiste Edure. Zasad razmišljam o današnjem danu.“

„Ako neko nabasa na nas, mi se razmašemo i obavimo šta se mora, pa onda šmugnemo, po planu.“

„I da pokušamo da ostanemo u životu, jašta. Bajno. A šta ako ovi Leteriji nisu baš prijateljski raspoloženi?“

„Samo nastavimo dalje i krademo šta nam zatreba.“

„Trebalo je da se svi đuture iskrcamo, ne samo mornarička pešadija. Spojimo štitove i da vidimo šta znaju.“

Svirac počea potiljak. Pa uzdahnu i reče: „Znaš dobro šta oni znaju, Geslere. Samo što sledećeg puta neće Brzi Ben zaplesati po vazduhu i užasom uzvraćati na njihove užase. Ovo će biti noćni rat. Zasede. Noževi u mraku. Seci i begaj.“

„Samo što nema izlaza.“

„Jašta. Pa se zaista pitam je l' popalila brodove kô poruku da smo tu, il' da nama poruči da nema smisla razmišljati o bežanju. Il' i jedno i drugo.“

Gesler gundnu. „Reče ona onomad 'bez svedoka'. Jesmo li sada tu? Već?“

Slegnuvši ramenima, Svirac se napola diže. „Mož' biti, Geslere. Hajdemo – ptičji cvrkut je glasan skoro ko i mi.“

Ali kako su se probijali dublje u vlažnu, trulu šumu, Geslerovo poslednje pitanje je progonilo Svirca. *Je l' on u pravu, zapovednice? Jesmo li već stigli? Osvajanje čitavog carstva u jedinicama po dva odreda. Probijaju se sami, bez podrške, ostaju u životu ili će izginiti na ramenima jednog jedinog maga u odredu. Šta ako Boca strada u prvom okršaju? Gotovi smo, eto šta. Bolje da Koraba sve vreme lepo i fino držim pored Boce, i samo se nadam da će matorog odmetnika i dalje pratiti sreća.*

Makar je čekanju kraj. Pravo tlo im je pod nogama – svi su se kao pijani teturali dok su se peli po žalu, što bi bilo smešno pod drugačijim okolnostima. *Ali nekad smo mogli da naletimo na patrolu. Sve se sad polako stabilizovalo. Kukulji hvala. Zapravo, koliko god može biti stabilno gaženje po mahovini, preraslim vrtačama i isprepletanom korenju. Gadno je, skoro kao kod Crnpsa. Ne, nemoj tako. Gledaj napred, Svirče. Samo gledaj napred.*

Negde iznad njih, kroz pletivo grana bezumne veštice, nebo je postajalo svetlije.

* * *

„Još neko od vas da zucne da se žali i ima da odsečem levu sisu.“

Lica poređana u polukrug samo su zurila u nju. Dobro. Bila je zadovoljna kako to svaki put upali.

„Još je dobro da te je plivanje otreznilo“, reče Časa.

Vodnica Helijan nabora čelo pogledavši rmpaliju. Otreznilo? „Teškaši su budaletine, znaš? Nego.“ Pogledala je dole i pokušala da prebroji buriće ruma koje je uspela da izvuče iz tovarnog dela pre nego što se vatra razjarila. Šest, možda deset. Devet. Mahnula je ka mutnom skupu. „Svi da napravite mesta u svojim rančevima. Po jedan za svakoga.“

Pipavi Bezdah reče: „Vodnice, zar ne bi trebalo da tražimo Urba i njegov odred? Mora da su blizu.“ Potom njen desetar ponovo progovori, ovog puta drugačijim glasom: „U pravu je. Časo, odakle si beše došao? Uz obalu ili niz?“

„Ne sećam se. Bio je mrak.“

„Stani malo“, reče Helijan, koraknu u stranu kako bi povratila ravnotežu na zaljuljanoj palubi. Ne, na zaljuljanom tlu. „Ti nisi iz mog odreda, Časo. Beži.“

„To bi' baš voleo“, odgovori on, zaškiljivši pritom u zid drveća. „Nema šanse da ti vucaram buriće prokletog piva. Pogledaj se, vodnice, sva si izgaravljena.“

Helijan se uspravi. „Stan' malo, brajko, ovde je reč o bitnim potreštinama. Ali da ti ja kažem šta je još gore. Kladim se da je makar neko video onu vatru – pa se nadam da je tupadžija koji je sve to spalio završio u hrpi pepela, eto šta se nadam. Neko je to video, jemčim.“

„Vodnice, zapaljeni su *svi* transportni brodovi“, reče neko od njenih vojnika. Brada, širok grudni koš, stamen kao deblo i verovatno ne mnogo pametniji od istog. Kako se beše zove?

„Koji si ti?“

Protrljao je oči. „Balgrid.“

„Baš tako, Balavi, deder sad probaj da mi objasniš kako je neki mamlaz plivao od broda do broda i sve ih zapalio? A? Tako sam i mislila.“

„Neko dolazi“, prosikta diverzant.

Onaj s glupim imenom. Uvek ga zaboravlja. Može bit? Ne. Nekad? Nesiguran? *Ah, Možda. Naš diverzant se zove Možda. A njegov prikan tamo, taj je Zakrpa. A onaj je Tavos Bara – previ-sok je. Visoki vojnici popiju strelu u čelo dok trepneš. Što nije već pokojni?* „Ima li neko luk?“, upita ih ona.

Šuškanje u niskom rastinju, pa dve prilike izroniše iz mraka.

Helijan je zurila u prvu, osetivši neobjašnjivu navalu besa. Zamišljeno se pogladila po vilici, pokušavajući da se seti nečega u vezi s tim vojnikom žalobnog izgleda. Bes joj je polako splasnuo, zamenila ga je iskrena ljubav.

Ćasa ju je zaobišao. „Vodniče Urbe, Kukulji hvala što si naš pronašao.“

„Urb?“ upita Helijan, njišući se dok je prilazila bliže da bolje pogleda njegovo okruglo lice. „S’ to ti?“

„Pronašla si rum, a?“

Zakrpa se oglasi iza nje: „Truje jetru.“

„Mojoj jetri ništa ne fali, vojniče. Samo treba malo da se iscedi.“

„Iscedi?“

Okrenula se i pogledala vidara odreda. „Videla sam jetre, seka-ču. Veliki sunderi puni krvi. Ispadnu napolje kad rasporiš čoveka.“

„Pre će biti da je to plućno krilo, vodnice. Jetra je pljosnata, blatnjavo smeđa ili ljubičasta...“

„Nema veze“, reče ona i vrati se nazad da osmotri Urba. „Ako mi jedna rikne, druga će živnuti. Ništa mi ne fali. Nego“, dodade uz glasni uzdah zbog kog je Urb ustuknuo, „osećam se sjajno, drugari. Baš sjajno. A sad smo svi zajedno, pa ajde da krenemo, jer sam prilično sigurna da treba da idemo nekuda.“ Osmehnula se svom desetaru. „Šta kažeš ti na to, Pipavi Bezdahu?“

„Dobro zvuči, vodnice.“

Izvrstan plan, vodnice.“

„Zašto to uvek radiš, desetaru?“

„Šta to?“

Šta to?“

„Vidi ’vamo, Balavi je napola gluv...“

„Nisam više polugluv, vodnice.“

„A nisi? Pa ko je onda ovde napola gluv?“

„Niko, vodnice.“

„Nema potrebe da vičeš. Balavi te lepo čuje, a ako ne čuje, onda je trebalo da ga ostavimo na brodu, zajedno s onim visokim tamo sa strelom u čelenci, jer nijedan nam neće bit' od koristi. Tražimo sivokože ubice koji se kriju u ovim stablima. Iza njih, 'oću reći. Da su među njima, bolelo bi ih. Tako da treba da potražimo iza svih ovih stabala. Al' prvo, pokupite ove buriće, svako po jedan, pa da krenemo.

U šta blenete? Ja ovde naređujem i imam novi mač s kojim će mi odsecanje jedne od ovih ovde sisa biti mnogo lakše. Pokret, svi redom, čeka nas rat. Iza tih stabala.“

Čučeći pred njim, Posrečkovo lice je poprimilo lupeški izraz nalik lasici u kokošinjcu. Obrisao je slinavi nos nadlanicom, zaškiljio, pa rekao: „Svi su na broju, gospodine.“

Pesnica Keneb klimnu, pa se osvrnu kad je neko glasno proklizao na padini plaže. „Tiše tamo. U redu, Posrečko, pronađi kapetanku i pošalji je ovamo.“

„Razumeo, gospodine.“

Vojnici su se osećali izloženo, što je razumljivo. Jedno je za odred ili dva da izviđaju ispred kolone – tad je makar povlačenje moguće u tradicionalnom smislu. A ovde ako nalete na nevolju, jedino su mogli da se razbeže. Kao komandant nečeg što će biti odužen, haotičan sukob, Keneb se brinuo. Njegova jedinica je brojala šest odreda i biće najnezgodnija za skrivanje – njegovi magovi su bili najslabiji u celoj Četrnaestoj, iz prostog razloga što će njegov vod sporije napredovati po kopnu, a prvi zadatak im je da izbegavaju svaki kontakt. Što se tiče ostatka njegove legije, sad je raštrkana uz i niz obalu u pojasu od trideset liga. Kretaće se u malim jedinicama od desetak vojnika i započeće tajni vojni pohod koji će možda čak mesecima potrajati.

Došlo je do korenitih promena u Četrnaestoj armiji otkad su isplovili iz Malaz-grada. Nekakva standardizacija se nametnula desetinama čarobnjaka, šamana, zazivača i veštaca u legijama, s namerom da se magija uspostavi kao osnovno sredstvo komunikacije. A svi magovi u odredima mornaričke pešadije – sile koja je sad imala teške pešadije koliko i diverzanata – morali su naučiti određene čini Mokre. Iluzije zarad kamuflaže, prigušivanje zvukova, zbunjivanje mirisa.

A sve je to Kenebu govorilo jedno. *Znala je. Još na samom početku. Znala je kuda idemo, i shodno tome je planirala.* Još jednom nije bilo nikakvog savetovanja s oficirima. Vrhovna zapovednica je imala sastanke jedino s onim mekroskim mačarem i Tiste Andijima sa Gaza Avalija. *Šta su joj oni mogli ispričati o ovoj zemlji? Niko od njih nije odavde.*

Radije je polazio od pretpostavke da im se pukim slučajem osmehnula sreća kad je flota ugledala dva edurska broda koji su se u oluji odvojili od ostalih. Previše su bili oštećeni da bi im utekli, tako da ih je mornarička osvojila. Nimalo lako – ti Tiste Eduri su žestoki borci kad su saterani, čak i poluizgladneli i na samrti od žeđi. Oficire su zarobili, ali tek nakon što su ubili i poslednjeg prokletog ratnika.

Ispitivanje edurskih oficira beše krvavo. Međutim, uprkos svim podacima koje su otkrili, zapravo su brodski dnevnici i pomorske karte bili najkorisniji za ovaj neobični pohod. *Ah, 'neobični' je odviše blaga reč za ovo. Istina, tisteedurska flota se sukobila s našim Carstvom – ili onim što je bilo naše Carstvo – i poklali su mnogo naroda pod našim zvaničnim protektoratom. Ali zar nije sve to Lasinin problem?*

Vrhovna zapovednica se nije ni svog zvanja odrekla. Vrhovna zapovednica, čija desna ruka? Ženi koja je učinila sve u svojoj moći da je ubije? Šta se uopšte dogodilo one noći u Poruginoj utvrđi? Jedini svedoci osim Tavore i same carice nisu više živi. T'jantar. Kalam Mekar – *bogovi, taj gubitak će nas proganjati.* Keneb se tad bio zapitao – i još uvek se pitao – da li su čitav debakl u Malaz-gradu isplanirale Lasin i Tavore, njena cenjena zamenica.

Svaki put kad bi mu te sumnje zašaptale u uvo, ista protivljenja bi se uzjogunila. *Ne bi pristala na T'jantarino ubistvo. I Tavore je zamalo izgubila život kod luke. A šta je s Kalamom?* Osim toga, čak ni Tavore Paran nije toliko hladna da pristane na žrtvovanje Vikanaca, samo da bi se nahranila neka bedna laž. Zar ne?

Ali Lasin jeste to već i ranije učinila. S Duđekom Jednorukim i njegovom Vojskom. U to vreme je dogovor obuhvatao uništenje Spaljivača mostova – makar je tako izgledalo. Dakle... zašto da ne?

Šta bi se dogodilo da smo prosto umarširali u grad? Pobili sve koji bi nam stali na put? Da smo u punoj snazi s Tavore pošli gore na Poruginu utvrdu?

Građanski rat. Znao je da je to odgovor na takva pitanja. Niti je mogao da vidi neki izlaz, čak i nakon više meseci preispitivanja.

Nije ni čudo što mu je sad sve to izjedalo utrobu, i Keneb je znao da nije jedini koji se tako osećao. Blistig više ni u šta nije verovao, počevši od samoga sebe. Kao da su mu oči odražavale nekakvu avet budućnosti koju je jedino on mogao da nazre. Hodao je kao da je već mrtav – telo je odbijalo ono što je um već znao da je neopoziva istina. Pritom su izgubili Tenea Baraltu i njegova Crvena sečiva, mada to možda i nije tolika tragedija. *Kad malo bolje razmislim, Tavorin unutrašnji krug je maltene nestao. Isečen je. I Kukulja zna da nikad nisam pripadao tom skupu – zbog čega i jesam ovde, u ovoj proklesoj močvarnoj šumi.*

„Okupili smo se i čekamo, pesnice.“

Zažmirkavši, Keneb vide da je Faradan Sort stigla. *Stoji i čeka, koliko dugo?* Zaškiljio je gore ka sve sivljem nebu. *Sranje.* „Dobro, krećemo se dublje u unutrašnjost dok ne naiđemo na suvlje tlo.“

„Razumem.“

„Ah, kapetanko, jeste li odabrali maga za sebe?“

Faradanine oči su se nakratko suzile u tanke proreze, a na bezbojnom svetlu ravni njenog grubog lica delovale su uglastije nego ikad. Uzdahnula je i rekla: „Mislim da jesam, pesnice. Iz odreda vodnika Kukumavka. Kljun.“

„On? Jeste li sigurni?“

Slegnula je ramenima. „Niko ga ne voli, pa vam neće teško pasti da ga se odreknete.“

Keneba to malo žacnu. Tiho joj reče: „Vaš zadatak nije smišljen da bude samoubilački, kapetanko. Nisam potpuno ubeđen da će ovo rešenje s magijskom komunikacijom služiti kako treba. A kad odredi krenu da gube magove, sve će se raspasti. Verovatno ćete postati jedina spona između svih jedinica...“

„Kad u nekom trenutku pronađemo konje“, prekide ga ona.

„Upravo tako.“

Dugo ju je posmatrao dok ga je ona ispitivački gledala, pa konačno nastavila: „Kljun je vešt i kao tragač, pesnice. Na neki način. Kaže da može nanjušiti magiju, što će nam pomoći prilikom traženja naših ljudi.“

„Odlično. A sad je vreme da krenemo, kapetanko.“

„Razumela, pesnice.“

Malo kasnije, četrdesetak vojnika Kenebovog komandnog voda probijalo se kroz baruštinu smrdljive, crne vode, dok se dnevna jara samo pogoršavala. Insekti su se rojili u gladnim oblacima. Malo je reči izmenjano.

Niko od nas nije siguran u ovo, zar ne? Pronaći Tiste Edure – tlačitelje ove zemlje – i satrti ih. Osloboditi Leterije kako bi podigli bunu. Kako da ne, nahuškati ih na građanski rat, upravo ono od čega smo pobegli iz Malaškog carstva.

Čudo jedno, zar ne, kako sad drugom narodu namećemo nešto što ne bismo u domovini da doživimo.

Moralno čvrsto tle koliko i ova prokleta močvara. Ne, nismo srećni, zapovednice. Nimalo nismo srećni.

Kljun nije mnogo znao o svemu tome. Zapravo bi verovatno čak prvi priznao da ne zna maltene ništa ni o čemu, osim možda o pletenju čini. Jedino u šta je bio uveren jeste da ga niko nije voleo.

Ovo što je sad vezan za tu strašnu ženu oficira verovatno će se pokazati kao loša ideja. Podsećala ga je na majku, po izgledu, što bi odmah trebalo da iskoreni bilo kakve požudne misli. Trebalo

bi da je tako, međutim nije, što je malo uznemirujuće ako razmisli o tome, što pak nije činio. Mnogo. Za razliku od majke, ona nije bila takva osoba koja bi ga na svakom ćošku plašila, a to je zapravo bilo pravo olakšanje.

„Rođen sam kao glup dečak, sin veoma bogatih plemićkih roditelja.“ To su obično prve reči koje bi izgovorio kad bi se s nekim upoznao. Sledeće bi bile: „Zato sam postao vojnik, kako bih bio sa sebi sličnima.“ Razgovor bi obično zamro vrlo brzo nakon toga, što bi Kljuna rastužilo.

Voleo bi da razgovara s ostalim magovima, ali čak ni s njima nije umeo da prenese svoju do kosti duboku ljubav prema magiji. „Tajanstvo“, rekao bi, klimajući i klimajući glavom, „tajanstvo, zar ne? I poezija. To je magija. *Tajanstvo i poezija*, što je takođe moja majka govorila mom bratu kad bi mu se uvlačila u krevet noćima kad bi otac bio negde drugde. „Živimo u tajanstvu i poeziji, mili moj“, govorila bi – pretvarao sam se da spavam, pošto sam se jednom pridigao a ona me strašno prebila. Obično ništa tako nije radila, pesnicama, hoću reći. Većina mojih tutora jeste, doduše, pa ona nije morala. Ali pridigao sam se, a ona se naljutila. Porođični vidar je rekao da sam skoro umro te noći, i tako sam, eto, saznao za poeziju.“

Čudo magije njegova je najveća ljubav, možda i jedina, zasad, pošto je bio uveren da će jednog dana sresti svoju savršenu ženu. Lepu ženu, glupu kao i on. Kako god, drugi čarobnjaci bi samo zurili u njega dok bi on nastavio da brblja, što je redovno radio kad bi se unervozio. Nastavio bi i ne bi stao. Ponekad bi mag prosto ustao i zagrlio ga, pa otišao. Jednom je čarobnjak s kojim je razgovarao zaplakao. Tad se Kljun uplašio.

Razgovori koje je sprovedla kapetanka s magovima u vođu završio se s njim, a bio je drugi po redu.

„Odakle si, Kljune, kad si toliko ubeđen da si glup?“

Nije bio siguran na šta je tačno mislila tim pitanjem, ali zaista se potrudio da joj odgovori. „Bio sam u velikom gradu Kvonu, na Kvonu Taliju u Malaškom carstvu, što je carstvo kojim vlada mala carica i najcivilizovanije je mesto na celome svetu. Svi moji

tutori su me nazivali glupim, a oni bi to trebalo da znaju najbolje. Osim toga, niko im nije protivrećio.“

„Onda ko te je podučavao magiji?“

„Imali smo setijsku vešticu koja je bila zadužena za štale. Na seoskom imanju. Rekla je da mi je magija jedina sveća u tami. Jedina sveća u tami. Kaže da mi je mozak ugasio sve ostale sveće, pa će ova sijati sve jače i jače. Zato me je podučila, prvo setijskoj magiji, koju je najbolje poznavala. Ali kasnije, uvek bi nalazila nove sluge, nove ljude koji su znali i druge vrste. *Bogaze*. Tako su ih zvali. Sveće drugačijih boja za svaki bogaz ponaosob. Siva je za Mokru, zelena za Rus, bela za Kukuljin, žuta za Tir, plava za...“

„Umeš da koristiš Mokru?“

„Da. Želite li da vam pokažem?“

„Nemoj sad. Hoću da te povedem sa sobom – odrešavam te dosadašnjeg odreda, Kljune.“

„U redu.“

„Ti i ja ćemo zajedno putovati, dalje od svih ostalih. Jahaćemo od jedinice do jedinice, najbolje što budemo mogli.“

„Jahati, konje?“

„Umeš li da jašeš?“

„Kvonski konji su najbolji konji na čitavom svetu. Mi smo ih uzgajali. Bila je to zamalo još jedna sveća u mojoj glavi. Ali veštica mi je rekla da je to drugačije, jer sam rođen s tim i da mi je jahanje u kostima kao pisanje u mastilu.“

„Misliš li da ćeš moći da nađeš ostale odrede, čak i kad budu koristili čini da bi se sakrili?“

„Da ih nađem? Naravno. Umem da nanjušim magiju. Moja sveća zatreperi, pa se nagne ovamo ili onamo odakle magija potiče.“

„Dobro, Kljune, od sad si pripojen kapetanki Faradan Sort. Odabrala sam tebe, pre svih ostalih.“

„U redu.“

„Pokupi opremu i prati me.“

„Koliko blizu?“

„Kao da si mi vezan za opasač, Kljune. A da, uzgred, koliko imaš godina?“

„Zaboravio sam, pa više i ne brojim. Imao sam trideset nekad, a to je bilo pre šest godina tako da više ne znam.“

„A bogazi, Kljune – s koliko sveća si upoznat?“

„O, mnogo. Sve ih znam.“

„Sve.“

„Imali smo polukrvnog Fena za kovača za moje poslednje dve godine tamo i jednom me je zamolio da ih navedem, pa sam to učinio, pa mi je on onda rekao da su to svi. Rekao je: „To su svi, Kljune.“

„Šta ti je još rekao?“

„Nije mnogo toga, ali mi je napravio ovaj nož.“ Kljun potapša veliko oružje na kuku. „A onda mi je rekao da pobeđnem od kuće. Da se pridružim Malaškoj vojsci, da me više ne bi tukli zato što sam glup. Imao sam jednu godinu manje od trideset kad sam to uradio, baš kao što mi je rekao, i nijednom nisam dobio batine. Niko me ne voli, ali me ne diraju. Nisam znao da ću u vojsci biti toliko usamljen.“

Proučavala ga je onako kao što je i većina dotad, ali onda ga je pitala: „Kljune, da li si ikada koristio čini da bi se odbranio, ili uzvratio?“

„Nisam.“

„Jesi li video svoje roditelje i brata od tada?“

„Moj brat se ubio, a moji roditelji su mrtvi – umrli su te noći kad sam otišao. Kao i tutori.“

„Šta se njima dogodilo?“

„Nisam siguran“, priznade Kljun. „Samo znam da sam im pokazao svoju sveću.“

„Jesi li otad radio to još pokoji put? Pokazivao sveću?“

„Nisam celu, nisam svu svetlost, ne. Kovač mi je rekao da to ne radim, osim ako nemam drugog izbora.“

„Kao te poslednje noći s porodicom i tutorima.“

„Kao te noći, da. Naredili su da išibaju kovača i oteraju ga, znate, zato što mi je dao ovaj nož. A onda su hteli da mi ga oduzmu. Sve to tako odjednom, nisam imao izbora.“

Potom je rekla da odlaze od ostalih, ali evo ih sad vuku se s ostalima, a insekti nisu prestajali da ga ujedaju, naročito po potiljku, i stalno bi se zaglavili u ušima i u nosu i tad je shvatio da mu ništa nije jasno.

Ali ona je bila tu, odmah pored njega.

Vod je stigao do nekakvog ostrva u močvari, okruženog crnom vodom. Ovalno je a kad su se popeli na suvo, Kljun primeti mahovinom pokrivena ostatke ruševine.

„Ovde je bila nekakva zgrada“, reče jedan vojnik.

„Džagutska“, ciknu Kljun, odjednom uzbuđen. „Omtos Felak. Nema plamena, doduše, samo miris loja. Magija je sva iscurila i tako je nastala ova močvara, ali ne možemo ovde ostati, jer ima slomljenih tela ispod tog kamenja i ti duhovi su gladni.“

Svi su zurili u njega. On pognu glavu. „Izvinjavam se.“

Ali kapetanka Faradan Sort spusti ruku na njegovo rame. „Nema potrebe, Kljune. Ta tela... Džaguti, kažeš?“

„Ne. Forkrul Asejli i Tiste Liosani. Borili su se na ruševinama. Tokom vremena koje su nazvali Pravedni ratovi. Ovde je došlo samo do okršaja, ali niko nije preživio. Pobili su se međusobno, a poslednja ratnica koja je preživela imala je rupu u grlu pa je iskrvarila baš tu gde sad pesnica stoji. Bila je Forkrul Asejl, a poslednja misao joj je bila kako je pobeda dokazala da su oni bili u pravu a neprijatelj u krivu. Posle toga je i ona izdahnula.“

„Ovo je jedino suvo tlo unaokolo“, reče pesnica Keneb. „Zar ne može neki mag da otera te duhove? Ne? Kukuljinog mu daha. Kljune, šta nam uopšte mogu?“

„Uvući će nam se u mozgove i naterati nas da mislimo o strašnim stvarima, pa ćemo svi skončati tako što ćemo se poubijati. Upravo je to nezgodno s Pravednim ratovima – nikad se ne okončaju i nikad neće jer je Pravda slab bog s previše imena. Liosani su ga nazivali Serkanos, a Asejli su ga nazivali Rintan. Kako god, bez obzira kojim jezikom govorio, njegovi sledbenici ga nisu razumeli. Tajanstven jezik, zbog čega i nema moći jer svi sledbenici veruju u pogrešno – samo u nešto što sami izmisle i niko ne može da se složi i zato tim ratovima nikad nema kraja.“ Kljun je zastao, osvrtao